

Filozofski fakultet u Rijeci
Odjel za filozofiju
Socijalne pravednosti i javne politike

Pravo na hranu

„Justitia omni auro carior.“

Mentor: dr. sc. Nebojša Zelič

Studenti: Nora Perić i Leonardo Favretto

Rijeka, veljača 2019.

1. UVOD

„Svatko ima pravo na životni standard koji odgovara zdravlju i dobrobiti njega samoga i njegove obitelji, uključujući prehranu, odjeću, stanovanje, liječničku njegu i potrebne socijalne usluge, kao i pravo na sigurnost u slučaju nezaposlenosti, bolesti, nesposobnosti, udovištva, starosti ili nekog drugog nedostatka sredstava za život u uvjetima koji su izvan njegove kontrole.“ Ova rečenica uzeta je iz članka 25. Opće deklaracije o ljudskim pravima iz 1948. godine. Opću deklaraciju o ljudskim pravima usvojila je Generalna skupština Ujedinjenih naroda 10. prosinca 1948. godine. Prvu tvrdnju o uvjerenju da se svako ljudsko biće rađa s neotuđivim pravom na hranu izrekao je F. D. Roosevelt 1941. godine u svom govoru o četiri slobode. Na početku govora Roosevelt je definirao o koje četiri slobode se radi: sloboda govora i izražavanja, sloboda vjeroispovijesti, sloboda od siromaštva i sloboda od straha. Time je zapravo on bio prva utjecajna osoba koja je javno progovorila o problemu siromaštva.

U ovom seminaru bavit ćemo se problematikom prava na hranu, odnosno time tko ima pravo na hranu, može li se to pravo steći ili izgubiti i tko mora to pravo omogućiti.

Članak 25. iz Opće deklaracije o ljudskim pravima zvuči kao načelo koje je potrebno samo prihvatiti; riječ je o vizijama kojima bi društvo trebalo težiti, ali je stvarnost zapravo puno drugačija.

2. TKO IMA PRAVO NA HRANU? MOŽE LI SE PRAVO NA HRANU STEĆI ILI IZGUBITI? TKO OMOGUĆUJE PRAVO NA HRANU?

Smatra se da je sloboda od gladi minimalna razina koja bi se trebala osigurati za sve, neovisna o razini razvoja pojedine države. Pravo na hranu ne podrazumijeva samo pravo koje onemogućuje glad, već se njime ostvaruje pravo na odgovarajuću hranu kada svaki muškarac, žena i dijete, sami ili u zajednici s drugima, imaju fizičke i ekonomske mogućnosti u svakom trenutku pristupiti odgovarajućoj hrani ili sredstvima za njezinu nabavu. To znači da svaka osoba ima pravo na pristup resursima potrebnim za proizvodnju, zaradu i kupovinu adekvatne hrane, ne samo kako bi se spriječila glad, već i kako bi se osiguralo zdravstveno blagostanje (FAO, 2011).

U studenom 1989. godine Generalna je skupština Ujedinjenih naroda usvojila Konvenciju o pravima djeteta, međunarodni dokument kojim se priznaju prava djece u cijelome svijetu. Sto devedeset i četiri države potpisale su Konvenciju, uključujući i Hrvatsku, te je ova Konvencija najbrže i najšire prihvaćen sporazum na području međunarodnih ljudskih prava u povijesti. Pod pravom preživljavanja stoji da ono uključuje sve članke Konvencije koji osiguravaju djetetu zadovoljavanje temeljnih potreba za njegov opstanak. To su primjerice: pravo na život, pravo na odgovarajući životni standard, pravo na prehranu, pravo na smještaj, pravo na zdravstvenu pomoć. Nadalje, u članku 24. te iste Konvencije pod točkom 1. c), stoji da će se države stranke zalagati za poduzimanje odgovarajućih mjera za suzbijanje bolesti i neishranjenosti u okvirima primarne zdravstvene zaštite primjenom, inter alia, lako dostupne tehnologije te osiguranjem odgovarajuće hranjive prehrane i pročišćene pitke vode, imajući na umu opasnosti i rizike od zagađenosti okoliša. Pod stavkom 1. e) stoji da će se države stranke zalagati za poduzimanje odgovarajućih mjera za pružanje obavijesti, obrazovanja i potpore u korištenju temeljnih spoznaja o dječjem zdravlju i prehrani, prednostima dojenja, osobnoj higijeni i čistoći okoliša te sprječavanju nezgoda svim slojevima zajednice, osobito roditeljima i djeci .

Po ovim zakonima izvodi se zaključak da se rođenjem stječe pravo na hranu. Pravo na hranu je zapravo pravo koje se stječe rođenjem, osoba ga nije ničim „zaslužila“ kako bi ga imala. Ali ujedno to ne znači da ta osoba ne radi ništa i dobiva hranu, već ljudi imaju odgovornost zalagati se i raditi kako bi ostvarili svoje pravo na hranu.

Pravo na hranu omogućuje država. Ali tu je socijalni rad koji je bitan, koji se brine o održivosti toga prava. Prema definiciji socijalni rad je profesionalna aktivnost koja pruža

pomoć i podršku pojedincima, grupama i zajednicama da bi poboljšali ili obnovili svoje kapacitete za socijalno djelovanje i aktivnost je koja se bavi kreiranjem društvenih uvjeta koji vode do postizanja zadovoljavajuće kvalitete življenja (Napan, 1994).

Ako s jedne strane nije uvijek istina da siromaštvo i glad nisu strogo povezani, s druge strane je očito da je glad prva manifestacija siromaštva. Znači, glad jeste problem pojedinca kojega pogađa, ali kako je pojedinac pripadnik društva, onda je i glad društveni problem.

Za ostvarenje prava na hranu bilo je potrebno puno godina i nema jamstva da se to pravo neće urušiti kada ti standardi budu dosegnuti.

Pravo na hranu nije odabir čovjeka, već je to pravo koje se stječe rođenjem, a omogućuje ga država. No, primjeri iz života pokazuju kontradiktornost tih pravila. Uzmimo za primjer pravo na hranu jednog zatvorenika i pravo na hranu jednog beskućnika.

Definicija zatvorenika glasi da je to osoba koja izdržava kaznu zatvora, a definicija kazne glasi da je to oduzimanje ili ograničavanje čovjeku nekog pravno zaštićenog dobra; izrečena ili izvršena sankcija za krivicu, propust, prijestup, zločin i tako dalje. Iako je ta osoba učinila nešto loše i s razlogom je u zatvoru, po pravilniku prehrane zatvorenika stoji da su zatvorenicima osigurana tri obroka dnevno poslužena u pravilnim razmacima kalorične vrijednosti minimalno 3000 kcal dnevno. Zatvorenicima koji su radno angažirani osigurava se dodatan obrok za vrijeme rada (Zakon o izvršavanju kazne zatvora, 2013).

Beskućništvo se definira kao stanje u kojem se nalaze ljudi koji nemaju mogućnost adekvatnog stanovanja, odnosno žive u nestandardnim objektima koji se ne mogu smatrati domom ili žive "na cesti". Razlozi zbog kojih netko postane beskućnik su razni i ne mora nužno značiti da je beskućnik osoba koja je ovisna o kocki, alkoholu, drogi i slično, nego beskućnikom može postati i osoba koja je zbog prirodnih nepogoda ostala bez doma. Tim osobama nikakvim zakonom ili pravilnikom nije omogućeno pravo na hranu, odnosno, za razliku od zatvorenika, beskućnici nemaju nigdje točno definirano svoje pravo na hranu. Je li beskućniku pametnije počinuti zločin i na taj način si osigurati trodnevni obrok ili nastaviti živjeti kao poštena, dobra, ali gladna osoba?

3. KRITIČKI OSVRT

U sklopu izbornog kolegija „Socijalne pravednosti i javne politike“ imali smo zadatak volontirati u Socijalnoj samoposluzi Rijeka. Glavni cilj tog zadatka bio je upoznati se s funkcijom socijalne samoposluge, utvrditi kome ona pomaže, na koje načine pomaže te na

koji način pokušava probuditi svijest kod ljudi da pomognu potrebitima kad je u pitanju pravo na hranu.

Naš zadatak bio je da u tri sata u prostorima ZTC-a, u blizini Plodina, informiramo što više ljudi o doniranju hrane i higijenskih potrepština (slika 1.). Odaziv je u početku bio veoma slab te nam je tada nada bila na minimumu. Suzbivši tremu i pronašavši način kako brzo i efikasno doprijeti do ljudi, naša nada se povećala. Našom komunikativnošću i pristupačnošću doprinijeli smo većem odazivu jer smo u kratko vrijeme dali sve bitne informacije zašto smo tu i koja je naša svrha u samom projektu. Populacija ljudi koja se najviše odazvala bila je ona koja obuhvaća starije od 40 godina, dok su mladi nerijetko odmahivali glavom i nisu uopće bili zainteresirani saslušati što im imamo za reći. U konačnici, više nas je žena saslušalo od muškaraca.

Najučestalije namirnice bile su one s dugim rokom trajanja, kako prehrambene, tako i higijenske.

U jednom trenutku dogodila se gužva oko našeg štanda i kolica u koja smo stavljali namirnice te je taj događaj bio presudan jer je potaknuo druge ljude da nam priđu i vide o čemu je riječ te i sami sudjeluju.

Ono što smo primijetili kod većine ljudi je to da nisu imali vremena zastati i saslušati povod za provođenje akcije. Na osnovu informacija koje su doprle do njih (najčešće djelomične i nepotpune), ljudi su odlučivali hoće li se odazvati ili ne. Razlika je bila očita između ljudi koji su se odlučili odazvati jer su znali svrhu donacije hrane od onih koji su donirali sredstva i namirnice samo da nas se riješe i da ne osjećaju moralnu krivnju.

Problem koji je nastao pri volontiranju bila je i naša udaljenost od samog marketa Plodine. Naime, Plodine u ZTC-u smještene su na -1. katu, dok je naš štand bio na nultom katu. Mnogi ljudi su nam se požalili da su nas kasno primijetili, odnosno tek na izlazu iz Plodina, i to je bio najčešće navođen razlog zašto nisu donirali. Nadalje, ono što nam je išlo u prilog je što se na jednom radijskom kanalu spomenula naša akcija i ljudi su radi toga i došli tu subotu prijepodne.

Nakon odrađene trosatne smjene i razgovora s našom koordinatoricom došli smo do određenih zaključaka. Smatramo da je sama ideja poticanja ljudi na donaciju hrane i potrepština prijeko potrebna u današnjem svijetu, ali je isto tako potrebno sve ljude informirati o ovom problemu kako bi se njegovo postojanje osvijestilo u svijesti svih ljudi. Naime, da nije ovog kolegija, mi ne bismo uopće znali koliko je velik taj problem prava na

hranu, kako u Hrvatskoj, tako u svijetu. Isto tako, vjerojatno bismo i mi bili jedni od onih koji su samo prošli pored štanda za socijalnu samoposlugu i odmahнули glavom, i to sve radi neinformiranosti i neznanja. Bilo bi odlično kada bi se putem različitih medija (radio, internet, televizij, plakati i sl.) uspjelo informirati ljude o provođenju ovakvih akcija. Promjene bi bile zajamčene kada bi se u školama provodilo više aktivnosti povezanih uz ovu temu. Osvješčivanje ljudi za ovu vrstu problematike je ključno jer svijest je ono što jesmo, a kada smo svjesni da postojimo, nikad, ali baš nikad ne manjka snage za činiti stvari koje nam se čine nemogućima. A mi ljudi tu svijest imamo.

Zajedno možemo postati dio rješenja, a ne dio problema.



slika 1.

4. LITERATURA

Konvencija o pravima djeteta. (1989). https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf . Pristupljeno 6. veljače 2019.

Napan, K. (1994). *Kako djelotvorno raditi s ljudima*. Zagreb: Alinea.

Opća deklaracija o ljudskim pravima. (1948). https://www.pariter.hr/wp-content/uploads/2014/10/opca_deklaracija_o_ljudskim-pravima.pdf . Pristupljeno 6. veljače 2019.

The Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). (2011). *Right to Food Making it Happen*, http://www.fao.org/docrep/014/i2250e/i2250e.pdf?fbclid=IwAR3uN7882WzGJFj-1RKidoB43E2EQdLDKhrvLLUmCIVinCn0G_sVYSPa1SQ . Pristupljeno 6. veljače 2019.

Zakon o izvršavanju kazne zatvora .(2013). NN 128/99, 55/00, 59/00, 129/00, 59/01, 67/01, 11/02, 190/03, 76/07, 27/08, 83/09, 18/11, 48/11,125/11, 56/13, 150/13. <https://www.zakon.hr/z/179/Zakon-o-izvr%C5%A1avanju-kazne-zatvora>. Pristupljeno 11. veljače 2019.